

Aproximació a la situació lingüística de Malta

per Ignasi Badia i Capdevila

Resum

L'objectiu d'aquest article és de donar a conèixer la llengua maltesa mitjançant una breu presentació de la seva història i de les condicions en què es desenvolupa actualment. L'originalitat de la llengua maltesa en el context europeu és palesa: únic idioma semític d'Europa, convertit pel fortíssim influx sicilià i italià en una veritable llengua mixta, mai no ha tingut una posició dominant en el seu propi territori malgrat que és parlat per gairebé tota la població de les illes malteses. Subordinat de primer a l'italià i després a l'anglès, avui és l'única llengua europea que viu en condicions colonials anàlogues a les d'una part important del Tercer Món. Cooficial a Malta i oficial a la Unió europea, no té, però, el futur assegurat, perquè pateix la competència en molts àmbits de l'anglès, l'autèntica llengua del poder i del prestigi a Malta, i no té garantida la lleialtat dels seus parlants.

Sumari

1. Malta: dades bàsiques
2. Resum d'història de Malta
3. La llengua maltesa
4. Resum d'història de la llengua maltesa
5. L'estatus jurídic del maltès i l'actual política lingüística de Malta
6. Usos lingüístics de la societat maltesa
7. L'estat de la llengua maltesa
8. Conclusió
9. Bibliografia

1. Malta: dades bàsiques

L'arxipèlag maltès és situat al bell mig de la mar Mediterrània i constitueix, a uns 90 quilòmetres de la costa meridional siciliana i a uns 300 de l'oriental tunisiana, una de les portes europees d'entrada a l'Àfrica. Cal dir, però, que entre les illes malteses i la costa africana encara hi ha l'illa de Pantel·leria i les illes Pelàgiques, pertanyents, tant aquella com aquestes a Itàlia (regió de Sicília).

Les illes que componen l'arxipèlag maltès, que ocupa una superfície de 316 km², són les cinc de Malta (en maltès Malta), Gozzo (Għawdex), Comino (Kemmuna), Cominotto (Kemmunett) i Filforta (Filfla), de les quals solament les tres primeres són habitades (a Comino, però, hi viu només un grup reduïdíssim de persones). El clima del país, pla i sense rius, és suaument càlid, i la vegetació que hi predomina és de tipus arbustiu.

Atesa la feblesa dels altres dos sectors, especialment el primari a causa de les condicions físiques, la població maltesa es dedica principalment, en un 70%, al sector dels serveis, en què destaca el turisme, del qual procedeix com a mínim una quarta part del PIB maltès. Malta exporta sobretot a la resta de la Unió Europea i també és d'aquesta d'on provenen la majoria dels productes que importa.

A Malta hi viuen aproximadament 400.000 persones. La densitat de població del país és molt alta, supera els 1.000 h/ km², i això ha provocat un important moviment migratori dirigit principalment als estats anglòfons del primer món, sobretot Austràlia. Una part considerable de la població maltesa es concentra en unes quantes petites ciutats situades a la costa oriental de l'illa de Malta, o a prop d'aquesta, entre les quals hi ha la capital, La Valletta (Il-Belt).

La immensa majoria de la població del país és ètnicament maltesa (96%) -hi ha també un nombre reduït de residents anglesos i italians-, i de religió catòlica (98%). La vitalitat de la pràctica religiosa a Malta és molt gran i el pes de l'Església, més que considerable (la Constitució maltesa estableix que el catolicisme és la religió de Malta i, per exemple, en aquest país no són legals ni el divorci ni l'avortament).

Malta va assolir la independència el 1964, any de què també data l'actual Constitució. El 1974 va deixar de ser una monarquia (amb la reina Elisabet II d'Anglaterra com a cap d'Estat) i va esdevenir república (el nom oficial de la qual és *Repubblika ta' Malta*, en maltès, i *Republic of Malta*, en anglès). El sistema de partits maltès és simple: sols tenen representació parlamentària el Partit Nacionalista (que governa des del 2003) i el Partit Laborista de Malta. Malta, que és un estat neutral, és membre de l'Organització de les Nacions Unides, del Commonwealth of Nations, del Consell d'Europa i, des del 2004, de la Unió Europea.

2. Resum d'història de Malta

A Malta s'hi desenvolupà vers la fi de la prehistòria una cultura que va deixar uns quants conjunts monumentals impressionants. Més tard, les illes malteses entraren en el món fenici i, després, igual que va passar en d'altres països de la Mediterrània, les van dominar successivament, encara que de manera quantitativament i qualitativament molt diferent, cartaginesos¹, romans, vàndals, ostrogots, bizantins i àrabs. Els àrabs, que també es van emparar de Sicília, conqueriren Malta a la segona meitat del s. IX, tot i que no la van colonitzar fins a mitjan s XI, amb població procedent probablement de Sicília que hi va portar la religió musulmana i el parlar àrab local, de tipus magribí. Al final del mateix s XI, però, els normands ocuparen tant Sicília com Malta, amb la qual cosa aquestes es van reintegrar a l'Europa cristiana, encara que la població de religió musulmana no va ser-ne expulsada fins a la primera meitat del s XIII.

Amb l'expulsió dels musulmans, Malta va restar deslligada definitivament del món àrab, mentre que amb la conquesta normanda va quedar vinculada políticament durant tota la baixa edat mitjana al regne de Sicília, per la qual cosa, des del 1282, la van governar els reis catalanoaragonesos, o bé els sobirans sicilians emparentats amb ells. La situació política va canviar del tot el 1530, any que l'emperador Carles, en contra de la voluntat dels maltesos, va cedir les illes a l'Orde de l'Hospital -també anomenat, des d'aleshores, de Malta-, que els turcs havien fet fora uns quants anys abans de l'illa grega de Rodes. Després de molts segles d'estreta unió, Malta es va desvincular políticament de Sicília i va agafar cos com a comunitat separada. Malgrat tot, en el pla cultural, continuà dins l'òrbita italiana.

El règim dels hospitalers va sucumbir amb l'arribada de l'edat contemporània i, passats dos anys de domini francès, Malta es va convertir el 1800 en part de l'Imperi Britànic, per al qual era una base estratègica d'una importància notable. A partir d'aquest moment, es va iniciar un doble procés gradual d'anglització i, alhora, de desitalianització de la societat maltesa, procés culminat a la fi de la Segona Guerra Mundial, però complicat per un altre, que es va començar a desenvolupar sobretot al llarg de les últimes dècades del s XIX, de valoració i promoció dels trets autòctons i distintius de la cultura del país, principalment la llengua maltesa.

El 1921, el govern britànic va atorgar a Malta un règim d'autonomia que, suspès poc abans de la Segona Guerra Mundial, durant la qual l'illa va ser durament bombardejada, fou renovat després d'aquesta (1947). Finalment, la tensió amb els britànics es va resoldre amb la proclamació de la independència del país, que el 1979 va veure com el Regne Unit abandonava la seva base militar, amb la qual cosa s'extingien els darrers lligams polítics amb la Gran Bretanya.

3. La llengua maltesa

El maltès (*malti*), l'idioma de les illes malteses, és l'única llengua de la família afroasiàtica (tradicionalment anomenada *camitosemítica*) que es parla a Europa. Componen aquesta família, que s'estén principalment pel nord de l'Àfrica i el sud-oest asiàtic, diverses branques: la semítica, la més important quant a extensió geogràfica i nombre de parlants; la berber; la cuixítica; la txadiana, i l'egípcia (actualment extingida). Es calcula que avui dia parlen llengües afroasiàtiques més de 200 milions de persones. El maltès forma part concretament

---

¹ El fet que els cartaginesos parlessin una llengua semítica com el maltès, el fenici, ha fet que a Malta s'hagi conreat el mite púnic, que encara cueja, el qual permet explicar l'origen de la llengua del país sense haver de recórrer a l'àrab, considerat incompatible amb l'uropeïtat i el cristianisme que caracteritzen Malta.

del grup occidental de la branca semítica, originària de la península Aràbiga, on es parlava el semític comú. Els principals idiomes semítics són l'àrab; l'hebreu; l'amhàric; l'arameu; l'accadi (idioma dels assiris i babilonis), i el fenici. Els dos darrers són extingits. El tret comú fonamental de les llengües afroasiàtiques és que els noms i els verbs relacionats amb una idea bàsica es formen inserint diferents vocals en arrels que expressen aquest significat bàsic i que són constituïdes només per consonants, o bé afixant-hi prefixos o sufixos.

A Malta, el nombre de parlants del maltès s'acosta a 400.000 (gairebé la totalitat dels habitants del país el té com a primera llengua). A aquest nombre cal sumar-hi els milers d'emigrants maltesos que conserven l'idioma i que viuen escampats pel món (principalment a Austràlia, el Regne Unit, els Estats Units i el Canadà).² No se sap amb certesa quin és el grau de coneixement de la llengua pairal que hi ha entre els descendents d'aquests emigrants.

El maltès era originàriament un dialecte de l'àrab i, de fet, comparteix moltes característiques amb els dialectes àrabs contemporanis, sobretot els del Magrib, que no són pròpies de l'àrab clàssic. Els maltesos, però, que han viscut durant segles separats del món musulmà, no entenen l'àrab parlat, i el maltès exhibeix uns trets fonètics notablement diferents dels de les varietats àrabs. Si el comparem amb aquestes quant a la gramàtica, el maltès és de vegades conservador i de vegades innovador, això sovint per influència romànica. Aquesta influència es deixa sentir sobretot en el lèxic, en el qual trobem una veritable allau de termes d'origen romànic (francesos, occitans i, molt especialment, italians, concretament sicilians i toscans, molts dels quals han conservat en maltès la forma i pronunciació originals italianes)³. El vocabulari de la cultura i de la ciència és en gran part d'origen italià i anglès.

La inclusió secular en el món europeu occidental, palesa per exemple en el fet que el maltès s'ha escrit sempre amb l'alfabet llatí⁴ i no pas l'àrab, i la conversió del maltès en una llengua mixta, causada principalment per la romanització del lèxic, comparable, fins a cert punt, amb la que es va donar en anglès medieval, envaït de mots francesos, van fer que el maltès, ja molt allunyat de l'àrab, fos a l'últim percebut pels seus parlants com una llengua autònoma i irreductible.

4. Resum d'història de la llengua maltesa⁵

La llengua maltesa, de primer una varietat local més de l'àrab, semblava destinada a extingir-se, de la mateixa manera que els altres dialectes àrabs europeus, per substitució lingüística o bé per expulsió dels parlants, igual que s'havia esdevingut en d'altres territoris que també havien estat possessió musulmana, com ara la península Ibèrica, Creta o la mateixa Sicília, en la qual el dialecte italià local va substituir a la baixa edat mitjana l'àrab, que, en canvi, va sobreviure a l'illa de Pantel·leria fins a l'edat moderna i que encara avui mantenen, bé que molt precàriament, alguns parlants a Xipre.

Possiblement, la llengua maltesa també hauria desaparegut si Malta hagués continuat vinculada a Itàlia. Com a mínim, el maltès seria avui, probablement, una llengua minoritzada de l'Estat italià comparable al sard o el friülès, en procés més o menys accelerat de substitució lingüística. En realitat, hi havia símptomes que aquest procés ja havia començat: d'una banda, determinades classes socials utilitzaven extensament l'italià (abans el sicilià), que fou la llengua de cultura i oficial del país fins a la Segona Guerra Mundial; d'altra banda, el maltès, almenys en certs camps, estava saturat de termes italians⁶ i, com és sabut, una

² A Austràlia hi ha cap a 85.000 parlants de maltès, que disposen de premsa i de programes de ràdio en la seva llengua.

³ Per a l'influx català en maltès i, en general, per a les relacions entre els Països Catalans i Malta, vegeu a la bibliografia l'article que hem publicat a la revista *Quaderns*.

⁴ És l'única llengua afroasiàtica que l'usa.

⁵ De la lenta acció del maltès a la categoria de llengua autònoma en donen fe les definicions que acompanyen l'entrada *maltès* en dos dels principals diccionaris catalans: al *Diccionari de la llengua catalana* de l'Institut d'Estudis Catalans hi diu "dialecte àrab, escrit en alfabet llatí, parlat a Malta i a les illes veïnes", i al *Diccionari de la llengua catalana* d'Enciclopèdia Catalana, "dialecte de l'àrab del Magrib, escrit en alfabet llatí, que hom parla a Malta".

⁶ Només cal fer un cop d'ull a un diari maltès per adonar-se de la quantitat de termes d'origen italià que conté la llengua. La sensació és similar a la que es té fullejant un diari anglès, també ple de mots d'origen romànic.

saturació així sovint indica que una llengua ha enfilat el camí de l'extinció⁷. Les circumstàncies polítiques, però, van fer que el parlar mixt del país cristal·litzés en l'única llengua semítica autòctona d'Europa.

La incorporació de Malta a l'Imperi Britànic va representar l'inici del declivi, de primer molt lent però després més accelerat, de la presència de la llengua italiana al país i el començament de la penetració de l'anglès a les illes, al principi tímida i, més tard, a gran escala. Aquest canvi lingüístic, inclòs en un canvi cultural de gran abast, no es va donar pas amb facilitat, ja que la resistència a abandonar l'ús de l'italià, vist per molts com la llengua nacional de Malta i el vehicle més genuí de la cultura maltesa (atès que el maltès era considerat tan sols un dialecte d'ús gairebé exclusivament oral), va ser molt forta, i els britànics, juntament amb els maltesos anglòfils, no la van poder vèncer del tot fins que les circumstàncies prebèl·liques (l'enemistat entre el Regne Unit i la Itàlia feixista, que pretenia la reunió de Malta a Itàlia) no ho van permetre (l'italià deixà de ser llengua oficial el 1936).

La qüestió de quin havia de ser l'estatus de la llengua maltesa encara complicava més el conflicte lingüístic maltès. A partir del s. XVI, i sobretot als s. XVII i XVIII, es va desvetllar l'interès erudit pel parlar propi de les illes malteses, però no va ser fins a la segona meitat del s. XVIII que es va començar a escriure en maltès d'una manera més o menys continuada⁸. Cap a la segona meitat del s. XIX es va començar a manifestar la reivindicació lingüística maltesa, que cercava la dignificació de la llengua del país, la millora de la seva consideració legal i l'augment del seu ús formal. Al principi del s. XX es van anar gestant la gramàtica i l'ortografia estàndards actuals (l'establiment de l'ortografia moderna data del 1924, encara que després s'ha modificat en algun punt) i, d'ençà de l'oficialització del 1934 i, encara més, des de la independència del país (1964), els àmbits d'ús de la llengua (administració, escola, vida laboral, literatura, hàbits culturals, etc.) s'han anat eixamplant com més va més, encara que sempre en difícil competència amb l'anglès, que continua sent llengua oficial a Malta i que té una presència molt important al país.

5. L'estatus jurídic del maltès i l'actual política lingüística de Malta

Segons la Constitució maltesa, la llengua nacional de Malta és la llengua maltesa⁹, i aquesta i la llengua anglesa són les llengües oficials del país. L'Administració pot fer servir qualsevol d'aquestes dues llengües. De la mateixa manera, qualsevol persona es pot adreçar en maltès o en anglès a l'Administració i ha de rebre'n resposta en la llengua escollida. La Constitució també diu, d'altra banda, que la llengua dels tribunals és el maltès (tret de les excepcions que en això pugui establir el Parlament) i que la cambra de representants pot determinar quina llengua o quines llengües utilitza. Finalment, la Constitució preveu que el text maltès d'una llei prevaldrà sobre l'anglès en cas de conflicte entre els dos textos (totes les lleis s'han de promulgar en ambdues llengües tret que el Parlament ho disposi altrament).

Amb l'entrada de Malta a la Unió Europea, el maltès n'ha esdevingut llengua oficial. Això implica que totes les lleis i els documents oficials de la Unió es traduiran al maltès; que els ciutadans maltesos es podran adreçar a les institucions de la Unió en maltès i, si ho fan, els hi hauran de respondre, i que els representants maltesos a les institucions de la Unió podran parlar en maltès.

L'acceptació del maltès com a llengua oficial de la Unió Europea ha estat interpretada per algun expert en dret administratiu com un cas de no-aplicació del criteri, mai no explícit, que priva l'accés a l'oficialitat europea a les llengües que són oficials en el conjunt del

⁷ C. Junyent 1995: 59.

⁸ Hi ha, de tota manera, uns quants textos antics escrits en maltès. En documents notariais de la fi del s. XIV escrits en llatí o sicilià hi apareixen ja topònims i malnoms maltesos, i també es troba algun ús del maltès en actes municipals del s. XVI. Pel que fa a la literatura, el primer text que es conserva és un poema de vint versos, la *Cantilena* de Petro de Caxaro, que data de la segona meitat del s. XV (la còpia que en tenim és, però, de la primera meitat del XVI); més tard, el 1673, es publicà a Lió l'obra *Laudes Cottoneriae*, del maltès Bonamico, que conté un sonet en maltès compost en honor del gran mestre mallorquí Nicolau Cotoner.

Del paisatge literari maltès modern en podem destacar, entre d'altres, quatre autors: dos d'abans de la independència, Giuseppe Muscat Azzopardi, el pare de la literatura maltesa, i Dun Karm Psaila, el poeta nacional maltès, i dos de després, Francis Ebejer i Oliver Friggieri.

⁹ En podeu consultar el text a <http://confinder.richmond.edu> (secció 5 [National Language] i secció 74 [Legal Languages]).

territori d'un estat membre juntament amb una altra llengua que ja és oficial a la Unió pel fet de ser-ho en un altre estat membre¹⁰. En virtut d'aquest criteri, l'irlandès no és llengua oficial de la Unió Europea, malgrat ser-ho a tot Irlanda, però juntament amb l'anglès, i el luxemburguès tampoc no ho és encara que és oficial a tot Luxemburg, però juntament amb el francès i l'alemany. Nosaltres no creiem pas que el cas del maltès sigui una excepció a aquest suposat criteri, sinó que som del parer que són precisament els casos de l'irlandès i del luxemburguès les excepcions al criteri més general segons el qual esdevenen llengües oficials de la Unió les que ho són en tot el territori d'un estat membre (condició que el maltès comparteix amb tots els altres idiomes oficials). L'excepcionalitat irlandesa i luxemburguesa resulta, en el primer cas, de l'estat avançat del procés de substitució lingüística en què es troba la llengua irlandesa i, en el segon cas, del fet que el luxemburguès, tot i la seva vitalitat, no és una llengua normalitzada a Luxemburg. El maltès, a diferència de l'irlandès, és la llengua primera de la pràctica totalitat d'habitants de Malta i, en comparació amb el luxemburguès, és molt més normalitzat.

En relació amb l'actual política lingüística de Malta, pel novembre de l'any 2003 es va publicar oficialment un projecte de llei relatiu a la llengua maltesa que durant la primavera del 2004 s'estava debatent al Parlament. Aquest projecte de llei, que estableix que el maltès, la llengua de Malta, és un element fonamental de la identitat nacional del poble maltès que l'Estat ha de protegir de la "deterioració i la perdició", té com a finalitat de crear el Consell Nacional de la Llengua Maltesa (Kunsill Nazzjonali ta' l-Ilsien Malti), que ha de fomentar la llengua nacional mitjançant l'adopció d'una política lingüística que ha de promoure'n l'ús en l'ensenyament, els mitjans de comunicació, els tribunals i la vida política, administrativa, econòmica, social i cultural del país. El Consell també s'ha de fer responsable de posar al dia l'ortografia del maltès, si cal, i d'establir l'escriptura dels manlleus. Cal dir, d'altra banda, que actualment ja existeixen el Maltese Language Board, un organisme dependent del Ministeri d'Educació que fomenta l'estudi i el desenvolupament del maltès, i l'Acadèmia del Maltès (Akkademja tal-Malti), que s'encarrega de la codificació lingüística des de fa més de vuitanta anys.

6. Usos lingüístics de la societat maltesa

Segons un estudi de l'any 2001¹¹, el maltès és la primera llengua del 98,6% de la població i l'anglès, de l'1,2%. D'aquestes persones, però, n'hi ha que consideren ambdues llengües primera llengua (un 1,2% de la població). Malgrat això, un 14% declara que fa servir l'anglès en família i un 29%, a la feina. Per al maltès, les xifres són, respectivament, un 90% i un 70% (hi ha, doncs, qui empra els dos idiomes en família). Unes altres dades recents del National Statistics Office de Malta indiquen que un 86,23% "prefereix" parlar el maltès; un 11,76%, l'anglès, i un 1,84%, l'italià. L'exigüitat del nombre de persones que tenen l'anglès com a primera llengua, que probablement són sobretot britànics residents a Malta, no obsta perquè aquesta llengua erosioni la posició del maltès en dos camps tan vitals com el món laboral o, i això és especialment significatiu, la vida familiar, erosió que demostra la posició de superioritat relativa de l'anglès damunt el maltès en el si de la societat maltesa.

També són interessants les xifres (arrodonides per nosaltres) que es desprenen del cens del 1995: aquell any Malta tenia 372.000 habitants. D'aquests deien conèixer l'anglès uns 246.000 (el 76% de la població adulta) i l'italià, uns 118.000 (el 36% de la població adulta). Hi havia, és clar, moltes persones que coneixien alhora els dos idiomes. Per tant, malgrat la dominació britànica, la cooficialitat actual de l'anglès i el pes considerable d'aquesta llengua en la societat maltesa d'avui, encara hi havia el 1995 més de 70.000 persones que no el sabien (sobretot residents de zones rurals). D'altra banda, no tothom qui declarava conèixer-lo el dominava en el mateix grau. En relació amb el coneixement de llengües altres que el maltès, hi ha dades de l'any 1931 -any que, a més de l'anglès, l'italià encara era llengua oficial de les illes (i el maltès encara no)- segons les quals dels aproximadament 225.000 habitants de Malta n'hi havia cap a 55.000 que coneixien l'anglès i cap a 32.000 que sabien l'italià. De la comparació de les dades del 1931 amb les del 1995 se'n dedueix, d'una banda, que la distància entre l'anglès i l'italià s'ha eixamplat i, d'altra banda, que la quantitat de persones monolingües en maltès ha disminuït, disminució notable en nombres relatius.

¹⁰ A. Milian i Massana 2004.

¹¹ L. Sciriha; M. Vassallo. *Malta. A Linguistic Landscape*. Malta: 2001. Citat a G. Brincat 2003.

L'ús de la llengua maltesa en el Parlament, el govern i el món jurídic és força ampli, de la mateixa manera que és estès en l'Administració, tant la nacional com la municipal. També la vida dels partits polítics es desenvolupa sobretot en maltès. D'altra banda, cal dir que l'Església catòlica, la influència de la qual és molt important al país, se serveix així mateix de manera preferent de la llengua maltesa per a dur a terme les seves activitats.

Pel que fa a l'ensenyament, obligatori des del 1946 pel que fa a primària i des del 1971 pel que fa a secundària fins a setze anys, la posició de la llengua maltesa és més feble. Tant el maltès com l'anglès, que també són matèria obligada d'estudi, es fan servir com a llengües vehiculars a les escoles de primària i secundària, en un equilibri que es manté molt més en els centres públics que no pas en els privats, en part dels quals hom prefereix d'utilitzar principalment l'anglès. Aquesta llengua és, així mateix, l'emprada a la majoria de departaments de la Universitat de Malta, amb el que això comporta de limitació del desenvolupament ple del maltès¹².

Hi ha d'altres llengües presents en l'ensenyament maltès: a la tercera llengua tradicionalment ensenyada a les escoles del país, l'italià, s'hi han afegit, a causa de les majors relacions econòmiques amb l'exterior i de l'auge turístic, el francès, l'alemany, el rus i el castellà, que s'aprenen a secundària. L'ensenyament de l'àrab mereix un esment especial, ja que del 1975 al 1987, durant un dels períodes de govern laborista, esdevingué obligatori a secundària.

En l'àmbit dels mitjans de comunicació de massa, hi ha el mateix nombre de diaris en maltès que en anglès (dos els dies feiners i tres el diumenge). Pel que fa a la ràdio, hi predomina la llengua maltesa, encara que també hi ha programació en anglès i, a més, es reben els programes italians. Quant a la televisió, a Malta s'hi pot veure, a més de la televisió maltesa, que emet programació en maltès i en anglès, un gran nombre de canals anglesos o nord-americans (en anglès) i italians (en italià). Aquests darrers gaudeixen d'una popularitat notable.

En el camp dels hàbits culturals, el conjunt dels maltesos es divideix entre els qui fan més ús del maltès i els qui utilitzen més l'anglès. L'estudi de l'any 2001 esmentat més amunt revela que el 43,2% de la població declara que llegeix en anglès i que el 48% diu que veu televisió i cinema en aquesta llengua. Les xifres en el cas del maltès són més altes (48% i 59,2%, respectivament). Naturalment, hi ha persones que fan servir ambdues llengües per fer la mateixa cosa. Les dades del National Statistics Office de Malta, en canvi, són sensiblement diferents. Segons aquestes dades, la "llengua preferida" a l'hora de llegir és l'anglès en un 61,13% (llibres) i en un 70,89% (revistes), mentre que les xifres corresponents al maltès són, respectivament, el 35,75% i el 22,65%. La situació s'inverteix en el cas de la televisió, ja que davant el 25,41% que la veu en anglès, hi ha un 44,96% que ho fa en maltès, i la ràdio, escoltada en anglès per un 14,69% i en maltès per un 82,41%. No és gens negligible el nombre de persones que prefereix l'italià, especialment per veure la televisió (un 29,63%, una xifra superior a la de l'anglès). Hi llegeix un 3,12% (llibres) i un 6,46% (revistes) i hi escolta la ràdio un 2,91%.

7. L'estat de la llengua maltesa

Hi ha una sèrie de símptomes que ens indiquen que la vitalitat del maltès és amenaçada. Ja hem vist com l'anglès fa la competència al maltès en molts àmbits de la vida maltesa, fet que és alhora causa i conseqüència de la poca consideració de què gaudeix el maltès entre els habitants de les illes, que el veuen més aviat com un idioma d'abast local molt menys apte per a determinades funcions que l'anglès (el creixent pes del turisme els n'acaba de convèncer). L'anglès és una llengua de gran prestigi i utilitat que sovint, a més, ja aprenen a casa (és la segona llengua de les classes mitjanes i altes), cosa que facilita que en la conversa quotidiana es barrejin anglès i maltès en proporcions diverses -com abans ho feien el maltès i l'italià en la parla de la burgesia. Aquesta barreja és sovint satiritzada, per exemple en programes populars de televisió, pel que comporta d'ostentació, més ridícula encara en qui no sap prou anglès però igualment l'usa en un intent de promocionar-se socialment. Aquest comportament és a Malta característicament femení: per exemple, hi ha mares que empenen l'anglès amb els fills per tal d'assegurar-los l'èxit escolar. També hi ha

¹² Una prova del pes real de l'anglès en l'educació dels maltesos, si més no en certes disciplines, la constitueix el fet que és un hàbit arrelat al país de comptar en anglès, fins i tot dins el context d'una conversa en maltès.

famílies de classe alta de certs barris que fins i tot han abandonat la pràctica del maltès. En el mateix ordre de coses, l'anglès és la llengua en què s'estimen més llegir i escriure les persones instruídes; la llengua en què la població se sol adreçar als forasters, àdhuc si aquests volen parlar en maltès, i la llengua que serveix per batejar els infants en la majoria de casos.

És clar que en una situació com aquesta han d'abundar per força les interferències angleses en el maltès: així, per exemple, mots maltesos d'origen romànic són sovint substituïts per paraules angleses (com ara *nurse*, que tendeix a substituir *infermiera*), o bé per paraules malteses el significat genuí de les quals s'altera per influx anglès (per exemple, *librerija*, que desplaça *biblijoteka* a causa del mot anglès *library*). Pel que fa a la fonètica, s'ha constatat la penetració de la pronúncia anglesa del fonema /r/ en el maltès actual. En general, el grup en la parla del qual es donen més les interferències són les dones joves de classe alta d'algunes zones pròximes a la capital.

El maltès presenta, malgrat la petitesa del domini lingüístic, força variació dialectal. Hi ha dos grups principals de dialectes: el prestigiós de les classes cultes de La Valletta i zones veïnes, i el dels pobles agrícoles i els districtes industrials portuaris. El primer, més italianitzat i en expansió, conserva menys trets fonològics i menys mots d'origen àrab que el segon, en retrocés, els parlants del qual són més refractaris que els del primer a l'alternança entre el maltès i l'anglès. L'escolarització obligatòria, els moderns mitjans de comunicació i la mobilitat de la població, com més va més gran, afavoreixen, d'altra banda, l'extensió de la forma estàndard del maltès (*malti pulit*) en detriment dels dialectes.

8. Conclusió

La situació lingüística de Malta és diferent de la de la resta de països d'Europa, ja que la posició del maltès no és comparable ni a la d'una llengua dominant com el suec, el polonès o qualsevol altra de les oficials als actuals estats d'Europa, ni a la d'un idioma com el frisó, el romanx o la resta de llengües minoritzades europees.

Com que Malta feia segles que era integrada en l'òrbita cultural i política italiana, el maltès ocupava respecte de l'italià, la llengua tradicional de l'Administració i de la cultura, el mateix lloc que ocupaven, per exemple, el napolità, el llombard, el friülès o el sard (el fet que els dos primers siguin considerats dialectes de l'italià i els dos segons, llengües independents no té importància pel que fa a la seva posició social).

El poder britànic, instal·lat a les illes des del començament del s. XIX, va aconseguir desplaçar substancialment l'italià de la vida maltesa. El buit deixat per aquesta llengua el va omplir principalment l'anglès i no pas el maltès, el qual, malgrat l'arrelament i l'hegemonia en l'ús oral de la població, no fou vist com el nou possible idioma de cultura del país, perquè no ho havia estat mai i perquè la presència de l'anglès no es podia obviar.

Això va fer que, malgrat els règims autonòmics de la primera part del s. XX i la independència assolida el 1964, que van comportar un avenç del maltès, tant pel que fa a l'estatus jurídic com pel que fa als àmbits d'ús ocupats, la situació lingüística del país continués sent de tipus colonial, és a dir, que s'hi continuessin donant les condicions pròpies dels estats asiàtics o africans que havien estat colònies europees o nord-americanes, com ara l'Índia o les Filipines, amb unes llengües autòctones subordinades a la de l'antiga metròpoli.

Com a conseqüència de tot això, a Malta el procés de bilingüització de la població ha anat avançant al llarg del s. XX, s'ha encetat un procés de substitució lingüística a favor de l'anglès en alguns sectors socials, de moment molt reduïts, i l'estructura gramatical i lèxica de l'idioma del país es ressent del pes de la llengua dominant, d'altra banda no del tot ben apresada per la majoria dels qui la coneixen.

Això no vol pas dir que el maltès sigui ja una llengua sense futur pròxima a la seva desaparició, sinó simplement que la seva supervivència no és assegurada si no canvien profundament determinades actituds de la població maltesa la superació de les quals és necessària perquè la llengua del país aconseguixi una autèntica normalització.

9. Bibliografia

BADIA i CAPDEVILA, Ignasi. *Diccionari de les llengües d'Europa*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 2002.

BADIA i CAPDEVILA, Ignasi. "El rei malalt i l'estilet o notes sobre les relacions entre el maltès i el català". *Quaderns*. [en premsa]

BRINCAT, Joseph. "Il contatto linguistico come motivo comico nella narrativa di consumo e nella farsa teatrale a Malta". A: ARMANGUÉ i HERRERO, Joan (dir.). *Le lingue del popolo. Contatto linguistico nella letteratura popolare del Mediterraneo Occidentale*. Cagliari: Arxiu de Tradicions, 2003.

CASSOLA, Albert M. *Maltese in Easy Stages*. 8a ed. Valetta: Progress Press Co. Ltd., 1990.

FARRUGIA, Charles J. "Malte: le développement de l'éducation dans un petit État insulaire". Perspectives. *Revue trimestrielle de l'éducation*. 1991, núm. 80, p. 648-659.

Frequently-Asked Questions on Malta and the EU. Maltese Language [en línia]. <<http://www.mic.org.mt/euinfo/qeua/q&a105.htm>> [Consulta: 30-05-04]

Gran Enciclopèdia Catalana. 2a ed. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 1986-1989.

HULL, Geoffrey. *The Malta Language Question*. Valletta: Said International, 1993.

JUNYENT, Carme. *Vida i mort de les llengües*. 3a ed. Barcelona: Empúries, 1995.

Malta. L'Ampliació. Butlletí sobre l'ampliació de la Unió Europea [en línia]. <http://www.infoeuropa.org/catala/Ampliacio/but_amp/cat/10_mt/index.htm> [Consulta: 30-05-04] [N'hi ha versió en anglès.]

MILIAN i MASSANA, Antoni. "L'ampliació de la Unió Europea i la llengua catalana". L'Ampliació. Butlletí sobre l'ampliació de la Unió Europea [en línia]. <http://www.infoeuropa.org/catala/Ampliacio/but_amp/cat/10_mt/index.htm> [Consulta: 30-05-04] [N'hi ha versió en anglès.]

PRICE, Glanville (dir.). *Enciclopedia de las lenguas de Europa*. Madrid: Gredos, 2001.

The Constitution of Malta [en línia]. <<http://confinder.richmond.edu>> [Consulta: 30-05-04]

The Maltese Language Act, 2003 [en línia]. <<http://www.ciemn.org/mercator/Nws-gb.cfm#638>> [Consulta: 30-05-04]

Ignasi Badia i Capdevila
ibc@correu.vilaweb.com